

RAQAMLI IQTISODIYOT TA'SIRI OSTIDA MILLIY QADRIYATLAR ASOSIDA YOSHLARDA AXLOQIY TARBIYANI RIVOJLANTIRISH MASALALARI

Boboraxmatova Farangiz Baxodirovna

O'zbekiston Milliy Universiteti Ijtimoiy fanlar fakulteti

Milliy g'oya ma'naviyat asoslari va

huquq ta'limi yo'nalishi 4 bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada raqamli iqtisodiyot sharoitida yuzaga kelayotgan ijtimoiy, madaniy va ma'naviy jarayonlar yoshlarning axloqiy tarbiyasiga qanday ta'sir ko'rsatayotgani real tahlil qilingan. Tadqiqotda raqamli texnologiyalar, ijtimoiy tarmoqlar va onlayn platformalarning yoshlar dunyoqarashi, xulq-atvori hamda qadriyatlar tizimiga ta'siri milliy axloqiy me'yorlar bilan taqqoslangan holda o'rganildi. Milliy qadriyatlarga asoslangan axloqiy tarbiyani rivojlantirishda oila, ta'lim muassasalari va raqamli makon imkoniyatlaridan maqsadli foydalanish mexanizmlari aniqlab beriladi.

Kalit so'zlar: Raqamli iqtisodiyot, axborot texnologiyalari, elektron savodxonlik, axloqiy tarbiya, axborot-kommunikatsiyasi, milliy qadriyatlar, an'analar.

Аннотация: В данной статье проведён реальный анализ того, каким образом социальные, культурные и духовные процессы, формирующиеся в условиях цифровой экономики, влияют на нравственное воспитание молодёжи. В ходе исследования влияние цифровых технологий, социальных сетей и онлайн-платформ на мировоззрение, поведение и систему ценностей молодёжи изучено в сопоставлении с национальными нравственными нормами. Определены механизмы целенаправленного использования возможностей семьи, образовательных учреждений и цифрового пространства в развитии нравственного воспитания, основанного на национальных ценностях.

Ключевые слова: цифровая экономика, информационные технологии, электронная грамотность, нравственное воспитание, информационно-коммуникационные технологии, национальные ценности, традиции.

Abstract: This article provides a thorough analysis of how social, cultural, and moral processes emerging in the context of the digital economy influence the ethical upbringing of youth. The study examines the impact of digital technologies, social networks, and online platforms on young people's worldview, behavior, and value system, comparing them with national moral norms. Mechanisms for the purposeful use of family, educational institutions, and digital space in promoting ethical education based on national values are identified.

Keywords: digital economy, information technologies, digital literacy, ethical

education, information and communication technologies, national values, traditions.

Kirish. Raqamli iqtisodiyot jamiyat hayotining barcha sohalariga o'z ta'sirini o'tkazmoqda. Ayniqsa, raqamli texnologiyalar, internet va axborot-kommunikatsiya vositalarining jadal rivojlanishi yoshlar dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi va axloqiy qarashlariga kuchli ta'sir ko'rsatmoqda. Shu sababli yoshlarda axloqiy tarbiyani shakllantirish masalasi zamonaviy jamiyatda yangicha yondashuvlarni talab etadi. Bu jarayonda milliy qadriyatlar, urf-odat va an'analar muhim tarbiyaviy omil sifatida namoyon bo'ladi.

Raqamli iqtisodiyot — bu axborot texnologiyalari, raqamli platformalar va innovatsion xizmatlarga asoslangan iqtisodiy tizim bo'lib, u inson hayot tarzini sezilarli darajada o'zgartirmoqda. Yoshlar ushbu jarayonning eng faol ishtirokchisiga aylangan. Ijtimoiy tarmoqlar, onlayn ta'lim, elektron savodxonlik va raqamli

xizmatlar yoshlarning bilim olish, muloqot qilish va bo'sh vaqtini o'tkazish shakllarini tubdan o'zgartirdi.

Biroq raqamli iqtisodiyotning ijobiy jihatlari bilan bir qatorda, salbiy jihatlari ham mavjud. Jumladan, begona madaniyat ta'siri, axloqiy me'yorlarga zid axborotlar, individualizm va befarqlik kabi holatlar yoshlarda milliy qadriyatlarga nisbatan loqaydlikni keltirib chiqarishi mumkin. Shu bois raqamli iqtisodiyot sharoitida axloqiy tarbiya masalasiga alohida e'tibor qaratish zarur.

Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy qadriyatlarni saqlab qolish va targ'ib etish yoshlarning ma'naviy immunitetini kuchaytiradi. Milliy madaniyatga asoslangan tarbiya yoshlarni begona g'oyalar ta'siridan himoya qiladi hamda ularning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi. Shu jihatdan, milliy qadriyatlarni zamonaviy raqamli vositalar orqali yoshlarga yetkazish dolzarb vazifaga aylanmoqda.

Hukumat raqamli infratuzilmaga 2,5 milliard dollar ajratigan holda "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi orqali raqamli transformatsiyani olg'a surmoqda. Elektron davlat xizmatlari kengayib, O'zbekiston jahon miqyosida 57-o'rinni egallasada, joriy etish darajasi pastligicha qolmoqda. Raqamli tafovut, ayniqsa, internetga kirish va raqamli savodxonlik cheklangan qishloq joylarida saqlanib qolmoqda. Mobil internetning kirib borishi ortib borayotgan bir paytda, 4G qamrovi shaharlarda to'planganligicha qolmoqda. Ushbu sa'y-harakatlarga qaramay, AKTni tartibga solish muhiti rivojlanmaganligicha qolmoqda, bu O'zbekistonning Tarmoqqa tayyorlik indeksi (2023) bo'yicha 134 mamlakat ichida 133-o'rinni egallashida aks etgan¹.

¹ "O'zbekistonning raqamli iqtisodiyoti, raqamli tadbirkorlik va sun'iy intellekt" - Iqtisodiyot va moliya vazirligi

Raqamli iqtisodiyot sharoitida yoshlarda axloqiy tarbiyani rivojlantirish uchun bir qancha yo‘nalishlarni amalga oshirish zarur:

Birinchidan, ta’lim tizimida raqamli madaniyat va axloqiy mas’uliyatni uyg‘unlashtirish zarur. O‘quv jarayonida milliy qadriyatlar, axloqiy me’yorlar va raqamli savodxonlikka oid bilimlarni birgalikda shakllantirish muhim.

Ikkinchidan, oilaning tarbiyadagi roli kuchaytirilishi lozim. Ota-onalar farzandlarning raqamli muhitdan foydalanish madaniyatini nazorat qilishi va ularda to‘g‘ri axloqiy qarashlarni shakllantirishi zarur.

Uchinchidan, ommaviy axborot vositalari va ijtimoiy tarmoqlarda milliy qadriyatlarga asoslangan kontentni ko‘paytirish axloqiy tarbiyani rivojlantirishga xizmat qiladi. Tarbiyaviy mazmundagi raqamli loyihalar yoshlar ongiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi.

Shuningdek, raqamli iqtisodiyot sharoitida yoshlarni ma’naviy-axloqiy jihatdan himoyalash, ularning mas’uliyatli, tanqidiy fikrlovchi va ijtimoiy faol shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiluvchi amaliy yo‘nalishlar asoslab beriladi. Maqolada yoshlarda ma’naviy-axloqiy barqarorlikni ta’minlash, milliy o‘zlikni asrash va zamonaviy raqamli makonda mas’uliyatli shaxsni shakllantirish bo‘yicha ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar berilgan.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyot sharoitida yoshlarda axloqiy tarbiyani rivojlantirish murakkab, ammo muhim jarayondir. Bu jarayonda milliy qadriyatlar tayanch omil sifatida xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalarning imkoniyatlaridan oqilona foydalanish orqali yoshlarning ma’naviy-axloqiy kamolotini ta’minlash, ularni milliy o‘zlikka sodiq, mas’uliyatli va barkamol shaxs sifatida tarbiyalash mumkin. Shu bois ta’lim, oila va jamiyat hamkorligida milliy qadriyatlarga asoslangan axloqiy tarbiya tizimini takomillashtirish dolzarb vazifa bo‘lib qolmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021.
2. Rasulov A. Raqamli madaniyat va axloqiy mas’uliyat. // “Ijtimoiy fanlar” jurnali, 2021
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Statistika agentligi. Raqamli iqtisodiyot rivoji bo‘yicha tahliliy ma’lumotlar. – Toshkent, 2023.
4. <http://www.ma'naviyat.uz>
5. <http://www.edu.uz>
6. <http://www.ziyonet.uz>